

AKTUALNI EKONOMSKI PROBLEMI GLAVNIH RATARSKIH KULTURA

UVODNO RAZMATRANJE

Ekonomičnost svake proizvodnje, a napose poljoprivredne rezultat je djelovanja brojnih faktora. Pri tome se javljaju faktori privrednog sistema i ekonomske politike s jedne strane i unutarnji činioci u privrednim, odnosno poljoprivrednim organizacijama s druge strane. U ratarskoj proizvodnji, pored toga, vrlo značajan utjecaj na ekonomičnost proizvodnje imaju prirodni (ekološki) faktori.

Utjecaj regulativno-interventnih mjera društvene zajednice, odnosno države, u oblasti poljoprivrede i pojedinih poljoprivrednih proizvoda u većini zemalja svijeta, pa tako i u našoj znatno je izraženiji nego u drugim oblastima proizvodnje. To je razumljivo obzirom na karakter i značenje poljoprivrednih proizvoda za život i standard stanovništva i stabilizaciju ekonomskih tokova, te izuzetnu funkciju koju u tome imaju poljoprivreda i poljoprivredno-prehrambeni proizvodi.

Utjecaj tržišta i djelovanje tržnog mehanizma na ekonomske rezultate u poljoprivredi je zbog toga ograničen, a napose kod važnijih, osnovnih proizvoda za prehranu stanovništva. Iznimku čine znatan dio voćarskih, povrćarskih i još nekih prehrambenih proizvoda koji se ne smatraju nezamjenjivim u ishrani stanovništva. Glavni ratarski proizvodi, koji su predmet našeg razmatranja, pod jakim su utjecajem regulativno-interventnih mjera. Te mjere se odnose na jedan dio troškova i ulaganja u proizvodnju (inputa), kao što su regressi na redukcijski materijal, zatim beneficirani krediti putem investicione i kreditne politike i slično, a napose na output, tj. otkupne i maloprodajne cijene proizvoda (putem garantiranih i limitiranih cijena) premija, društvenih doprinosa, kreditiranja otkupa, mjera za izgradnju skladišta, održavanja zaliha i slično.

Nesumljivo je da su društvene, regulativno-interventne mjere u našoj zemlji imale i imaju izuzetno značenje za razvoj ratarske proizvodnje, njeu ekonomičnost i akumulativnost. Napose je veliko njihovo značenje za razvoj ratarske proizvodnje u društvenom sektoru poljoprivrede u zadnjih dvadeset godina. U tom vremenu bitno je izmijenjena opremljenost sredstvima za rad, tehnologija proizvodnje, organizacija rada poboljšana je sortiment, u čemu posebno značenje imaju domaće selekcije, a porasli su i prinosi. Ogromno je porasla produktivnost rada, a društveno ekonomski uvjeti omogućili su primjenu tih rezultata koji su imali značajan utjecaj na daljnji ekonomski uspjeh proizvodnje. Ratarski proizvodi u društvenom sektoru bili su i do danas ostali uvjetom ekonomske sigurnosti proizvodnje i osnovica

akumulacije, te daljnjeg razvoja socijalističkog sektora. Oni su, u najvećoj mjeri, bili osnovica za podmirenje gubitaka u drugim granama poljoprivrede.

Drugi dio činilaca, koji utječe na ostvarenje ekonomskog uspjeha, ovisi o elementima ekonomske racionalnosti proizvodnje pojedinih organizacija, u datim društveno-ekonomskim okvirima. Pod tim podrazumijevamo sve činioce koji utječu na formiranje prihoda, troškova i drugih elemenata raspodjele, veličinu prinosa i troškova i njihove odnose, na tokove živog i opredmećenog rada, na činioce produktivnosti rada, odnose u proizvodnji i drugo. Poznavanje tehnologije i racionalne organizacije rada, znalačko korištenje raspoloživih resursa, koji za poljoprivredu imaju veliko značenje, sistem nagrađivanja rada i odnosi u proizvodnji bitne su pretpostavke o kojima ovisi ekonomski uspjeh konkretne organizacije udruženog rada u proizvodnji pojedinih ratarskih proizvoda.

Ekonomski i tehnološki rezultati i problemi u pojedinim organizacijama udruženog rada i ratarstvu bit će prikazani u posebnim referatima. Kod toga treba imati u vidu različitost metodologije u prikazu i obračunu nekih elemenata koji postoje kod pojedinih organizacija. U našem referatu, unatoč jedinstvenoj metodologiji, prikaz nekih elemenata troškova je takav da ne pruža mogućnost detaljnih raščlanjivanja koji bi bili neophodni za ovu vrstu analize. Samo na osnovu takvih detaljnih raščlanjivanja mogu se izvesti valjani zaključci i predložiti potrebne mjere. To je na primjer slučaj sa stavkom indirektnih troškova odnosno s razvrstavanjem troškova na direktne i indirektno. Što se tiče analize ekonomskih rezultata u proizvodnji pešnice, kukuruza i šećerne repe treba reći da je obuhvat praćenih organizacija relativno mali i uglavnom se odnosi na organizacije udruženog rada u Slavoniji. To ne omogućava izvođenje općih zaključaka koji bi vrijedili za društveni sektor SRH, jer su uvjeti proizvodnje u analiziranim organizacijama znatno povoljniji od prosječnih uvjeta u našoj Republici. Kretanje ekonomičnosti proizvodnje na individualnom sektoru uopće ne pratimo, ukoliko se ne radi o specijalnom zadatku agrarno-ekonomskih instituta, plaćenih od pojedinih naručilaca. To su ozbiljni nedostaci koje bi trebalo otkloniti boljim razumijevanjem društvene zajednice, SIZ-ova za znanost i udruženog rada. U većini zemalja su to temeljna praćenja od kojih se polazi u znanstvena istraživanja, analize i prijedloge mjera za rješavanje problema poljoprivrede.

Unatoč ograničenju, ipak raspoložemo podacima o ekonomici proizvodnje osnovnih ratarskih proizvoda i stanovitim rezultatima poslovanja OOUR-a u ratarstvu. Pri tome treba istaći da ovi rezultati više predstavljaju konstataciju stanja i kretanja, a manje analizu uzorka takvog stanja odnosno kretanja, jer na žalost za takvu analizu nema mogućnosti odnosno financijskih sredstava. Bez takvih analiza svaki je ekonomski prikaz nepotpun, te ne pruža valjanu osnovu za donošenje zaključaka. U našim uvjetima gdje je Ustavom i Zakonom o udruženom radu dat osnov za rješavanje ekonomskih odnosa u reprodukcijom cjelinama ovakva istraživanja su nužna. Ona treba da pruže doprinos stvarnom razrješavanju ekonomskih odnosa čije su osnove date u spomenutim dokumentima i drugim zakonskim propisima.